اتهام لندن، نقش‌آفرینی اسرائیل و تکذیب تهران؛

پرونده پایگاه هوایی فیرفورد، سیاسی است یا امنیتی؟

حمیدرضا مهدیزاده

ماجرای فیرفورد در ابتدا یک پرونده امنیتی محلی به نظر می‌رسید. گزارش‌های محلی، حکایت از حرکت چندون مشکوک در نزدیکی پایگاه هوایی سلطنتی فیرفورد گلوسسترشر بریتانیا که محل استقرار بمب‌افکن‌های راهبردی ایالات متحده هستند، داشت و همین موضوع باعث بازداشت چند نفر، تخلیه تعدادی از خانه‌های اطراف، آغاز تحقیقات پلیس ضدتروریسم و ورود واحد خنثی‌سازی بمب از طرف ارتش بریتانیا شد. اما در فاصله چند روز، ابعاد پرونده تغییر کرد و نام ایران وارد اظهارنظرهای رسمی و سیاسی در لندن و واشنگتن شد؛ تحولی که این حادثه را از یک پرونده پلیسی به موضوعی در سطح امنیت ملی و روابط ایران و بریتانیا تبدیل کرد. البته ماجرا به همین جا ختم نشد و نخست‌وزیر بریتانیا از وجود «نشانه‌های قوی» درباره نقش ایران سخن گفت و پلیس ضدتروریسم یک مرد دوتابعیتی بریتانیایی ـ ایرانی را در لندن بازداشت کرد. تهران اما این اتهام را قویا رد کرده و «عباس عراقچی» خطاب به «اندی برنهام» نخست‌وزیر بریتانیا گفت: مقصر را در جای اشتباهی جست‌وجو می‌کنید.

خانم‌ها و آقایان، به «میز سیاست خارجی توسعه‌ایرانی» خوش آمدید.

ساعت حدود ۰۰:۴۵ بامداد یکشنبه ۲۷ سپتامبر بود که پلیس گزارشی درباره سه خودروی مشکوک در نزدیکی پایگاه هوایی «RAF Fairford» دریافت کرد؛ خودروهایی که ظاهراً به سمت پایگاه حرکت می‌کردند.

پلیس مسلح به منطقه ولفورد اعزام شد و پنج مرد را بازداشت کرد. پلیس ضدتروریسم بعداً اعلام کرد این افراد ابتدا به ظن ارتکاب جرایم مرتبط با قانون مواد منفجره و سپس به ظن آماده‌سازی برای ارتکاب یک اقدام تروریستی تحت ماده ۵ قانون تروریسم بازداشت شده‌اند. هر پنج نفر شهروند بریتانیا و در دهه سوم زندگی خود بودند و از مناطق مختلف لندن می‌آمدند.

مانحوه آغاز عملیات نیز به اندازه خود بازداشت‌ها اهمیت دارد. گزارش‌های منتشرشده حاکی از آن است که هشدار اولیه از سوی یک شهروند محلی داده شد که سه ون سفید را در نزدیکی پایگاه مشاهده کرده بود. بعداً مشخص شد دست‌کم دو تماس با پلیس در ساعات اولیه صبح برقرار شده و یکی از پنج مظنون هم از جمله تماس‌گیرندگان با پلیس بوده است.

در نتیجه، برخلاف برخی برداشت‌های اولیه، پلیس در همان ساعات نخست نگفت که این عملیات براساس یک عملیات اطلاعاتی MI5 یا نظارت مستقیم بر مظنونان آغاز شده است.

روبیو در مصاحبه‌ای تلویزیونی ادعا کرد: آنچه در اطراف پایگاه رخ داده، «به‌وضوح» با دخالت یک بازیگر خارجی مرتبط است. او سپس ایران را در چارچوب تهدیدهای خارجی علیه منافع آمریکا مطرح کرد و گفت واشنگتن با کشورهایی از جمله ایران روبه‌روست که آشکارا آمریکا را تهدید کرده‌اند

چرا منطقه تخلیه شد؟

با ورود پلیس مسلح، منطقه تحت محاصره امنیتی قرار گرفت و تیم‌های تخصصی، از جمله نیروهای خنثی‌سازی مواد منفجره ارتش، وارد عمل شدند.

حدود ۸۵ خانوار از منطقه تخلیه شدند و در اوج عملیات حدود ۶۰ نفر در مرکز اسکان اضطراری در «Cirencester» مستقر شدند. برای ۲۸ نفر نیز محل اقامت در هتل فراهم شد. مقام‌های محلی اعلام کردند تلاش شده بود دارو، غذا، آب و حتی مراقبت از حیوانات خانگی ساکنان تخلیه‌شده نیز تأمین شود.

این عملیات گسترده باعث شد حادثه در همان ساعات نخست بسیار بزرگ‌تر از یک برخورد معمول پلیسی به نظر برسد.

درون ون‌ها چه بود؟

این بخش یکی از مهم‌ترین نقاط پرونده است.

سه ون سفید به‌طور گسترده توسط نیروهای پلیس، کارشناسان پزشکی قانونی و نیروهای نظامی بررسی شدند.

نتیجه‌ای که پلیس ضدتروریسم بریتانیا در ۲۹ سپتامبر اعلام کرد، روشن بود: هیچ وسیله انفجاری دست‌ساز یا IED پیدا نشد.

در عین حال، مقداری بنزین در خودروها کشف شد و این یافته، بخشی از روایت‌های اولیه درباره «بمب‌گذاری» را تغییر داد. بنابراین تا این مرحله، آنچه رسماً تأیید شده بود، وجود سه خودروی مشکوک، حضور پنج مرد، کشف بنزین و احتمال ارتباط آنها با یک اقدام تروریستی بود؛ نه کشف یک بمب آماده انفجار.

در ۲۸ سپتامبر، پس از بازجویی و تحقیقات اولیه، هر پنج مرد با قرار وثیقه پلیس آزاد شدند.

«اندی برنهام»، نخست‌وزیر بریتانیا: دولت بریتانیا معتقد است ایران در این حادثه نقش داشته است. نشانه‌های قوی وجود دارد که ایران در ماجرای آخر هفته، نقش داشته است. در عین حال پرونده همچنان در تحقیقات پلیسی «پیچیده و جدی» است و نمی‌توان جزئیات بیشتری از آن ارائه کرد

ورود واشنگتن؛ آغاز اتهام علیه ایران

آزاد شدن متهمان با واکنش شدید آمریکا روبه‌رو شد.

«لارنس تیلور»، رئیس پلیس ملی ضدتروریسم بریتانیا، تأکید کرد که آزادی مظنونان به معنای پایان تحقیقات نیست و آنها همچنان تحت تحقیق قرار دارند و مشمول محدودیت‌های سخت‌گیرانه درباره رفت‌وآمد و ارتباطات خود هستند.

پلیس هم تأکید کرد که همچنان در حال بررسی این احتمال است که افراد بازداشت‌شده به‌عنوان نیابتی برای یک دولت خارجی فعالیت کرده باشند؛ چه آگاهانه و چه ناآگاهانه.

فیرفورد، در غرب انگلستان از مراکز مهم مورد استفاده نیروی هوایی ایالات متحده است و در جریان جنگ آمریکا و ایران در سال ۲۰۲۶ نیز برای عملیات هوایی آمریکا مورد استفاده قرار گرفته است.

از همین رو، وقتی خبر حضور سه ون و پنج مرد در نزدیکی آن منتشر شد، موضوع خیلی سریع از سطح یک حادثه محلی فراتر رفت.

نخستین مقام بلندپایه آمریکایی که درباره ماهیت حادثه اظهارنظر کرد، «مارکو روبیو» وزیر خارجه آمریکا بود.

روبیو در مصاحبه‌ای تلویزیونی ادعا کرد: آنچه در اطراف پایگاه رخ داده، «به‌وضوح» با دخالت یک بازیگر خارجی مرتبط است. او در عین حال از ارائه جزئیات یا مدارک علنی خودداری کرد.

او سپس ایران را در چارچوب تهدیدهای خارجی علیه منافع آمریکا مطرح کرد و گفت واشنگتن با کشورهایی از جمله ایران روبه‌روست که آشکارا آمریکا را تهدید کرده‌اند.

با این حال، نکته مهم این بود که روبیو به‌طور مستقیم نگفت ایران عامل حادثه فیرفورد بوده است و برای ادعای دخالت بازیگر خارجی نیز سند عمومی ارائه نکرد.

روبیو همچنین درباره آزادی پنج مظنون گفت که بسیاری از افراد از این تصمیم «گران» یا «متأثر» شده‌اند، اما در عین حال از همکاری مقام‌های بریتانیا تشکر کرد و آنها را «بسیار همکاری کننده و کمک کننده» توصیف کرد.

دونالد ترامپ: «من آنها را آزاد نمی‌کردم»

رئیس جمهور ایالات متحده نیز درباره آزادی پنج مظنون واکنش نشان داد. دونالد ترامپ خطاب به خبرنگاران گفت: من چنین کاری نمی‌کردم. وی همچنین درباره احتمال ارتباط حادثه با ایران گفت: ممکن است. اما او هم مانند وزیر خارجه‌اش، جزئیات بیشتری ارائه نکرد.

بنابراین در مرحله نخست، موضع واشنگتن این بود که حادثه احتمالاً با یک بازیگر خارجی مرتبط است، اما هنوز نام ایران به‌صورت رسمی و قطعی به حادثه پیوند نخورده بود.

لندن ابتدا محتاط بود

پلیس بریتانیا در روزهای نخست به‌شدت از ورود به گمانه‌زنی‌های ژئوپلیتیک خودداری در شبکه اجتماعی ایکس به سخنان برنهام پاسخ داد.

او با اشاره به اینکه نخست‌وزیر بریتانیا گفته دولتش معتقد است ایران در حادثه نقش داشته، نوشت که او نیز می‌تواند «باور ایران» را تأیید کند و سپس به آزادی پنج مظنون اشاره کرد.

عراقچی نوشت که اگر افرادی که به گفته مقام‌های بریتانیا «تروریست» و در خدمت دولت‌های خارجی بوده‌اند، آزاد شده‌اند، این موضوع خود گویای مسئله است.

عراقچی در پایان خطاب به نخست‌وزیر بریتانیا نوشت: شما دارید مقصر را در جای اشتباهی جست‌وجو می‌کنید.

این سخنان عملاً نخستین واکنش مستقیم وزیر خارجه ایران به اتهام رسمی لندن بود.

استدلال عراقچی بر یک نقطه مشخص متمرکز بود: پنج نفر بازداشت شدند، اما پس از تحقیقات اولیه با وثیقه آزاد شدند.

این البته از منظر حقوقی به معنای تبرئه آنها نیست؛ خود پلیس بریتانیا نیز گفته است که تحقیقات درباره آنها ادامه دارد.

بازداشت ششم؛ دوتابعیتی ایرانی ـ بریتانیایی

در حالی که جدال سیاسی میان تهران و لندن بالا گرفته بود، پلیس ضدتروریسم بریتانیا روز اول اکتبر از بازداشت فرد دیگری خبر داد.

این بار مظنون، یک مرد ۲۷ ساله دوتابعیتی بریتانیایی ـ ایرانی بود که در منطقه وست‌مینستر لندن بازداشت شد. و اتهام مورد بررسی او: آماده‌سازی اقدامات تروریستی بر اساس ماده ۵ قانون تروریسم ۲۰۰۶ اعلام شد.

او گفت بریتانیا در این زمینه با آمریکا همکاری نزدیک دارد و افزود که این اتهام را «کوچک» به حساب نیاورده است.

این نخستین بار بود که یک مقام ارشد دولت بریتانیا به‌طور علنی ایران را به حادثه فیرفورد مرتبط می‌کرد. اما نخست‌وزیر بریتانیا هم مانند ترامپ و روبیو از ارائه جزئیات بیشتر، خودداری کرد.

او در پاسخ به پرسشی درباره اینکه چرا چنین اعتقادی دارد، گفت نمی‌تواند وارد جزئیات شود، اما تأکید کرد که دولت این حرف را بدون پشتوانه مطرح نکرده است.

اگر ارتباط ایران با حادثه اثبات شود، پرونده از یک عملیات خرابکارانه داخلی در بریتانیا فراتر خواهد رفت و می‌تواند به یکی از مهم‌ترین پرونده‌های امنیتی مرتبط با روابط ایران و غرب تبدیل شود. واگر ارتباط ایران اثبات نشود نیز، پرسش‌های مهم دیگری درباره منشأ هشدارهای امنیتی، ماهیت سه خودرو، انگیزه پنج مظنون و دلیل طرح ادعای دخالت خارجی باقی خواهد ماند

عراقچی: «مقصر را در جای اشتباهی جست‌وجو می‌کنید»

واکنش تهران بلافاصله و صریح بود. «عباس عراقچی» وزیر امور خارجه ایران، در شبکه اجتماعی ایکس به سخنان برنهام پاسخ داد.

او با اشاره به اینکه نخست‌وزیر بریتانیا گفته دولتش معتقد است ایران در حادثه نقش داشته، نوشت که او نیز می‌تواند «باور ایران» را تأیید کند و سپس به آزادی پنج مظنون اشاره کرد.

عراقچی نوشت که اگر افرادی که به گفته مقام‌های بریتانیا «تروریست» و در خدمت دولت‌های خارجی بوده‌اند، آزاد شده‌اند، این موضوع خود گویای مسئله است.

عراقچی در پایان خطاب به نخست‌وزیر بریتانیا نوشت: شما دارید مقصر را در جای اشتباهی جست‌وجو می‌کنید.

این سخنان عملاً نخستین واکنش مستقیم وزیر خارجه ایران به اتهام رسمی لندن بود.

استدلال عراقچی بر یک نقطه مشخص متمرکز بود: پنج نفر بازداشت شدند، اما پس از تحقیقات اولیه با وثیقه آزاد شدند.

این البته از منظر حقوقی به معنای تبرئه آنها نیست؛ خود پلیس بریتانیا نیز گفته است که تحقیقات درباره آنها ادامه دارد.

بازداشت ششم؛ دوتابعیتی ایرانی ـ بریتانیایی

در حالی که جدال سیاسی میان تهران و لندن بالا گرفته بود، پلیس ضدتروریسم بریتانیا روز اول اکتبر از بازداشت فرد دیگری خبر داد.

این بار مظنون، یک مرد ۲۷ ساله دوتابعیتی بریتانیایی ـ ایرانی بود که در منطقه وست‌مینستر لندن بازداشت شد. و اتهام مورد بررسی او: آماده‌سازی اقدامات تروریستی بر اساس ماده ۵ قانون تروریسم ۲۰۰۶ اعلام شد.

عراقچی نوشت که اگر افرادی که به گفته مقام‌های بریتانیا «تروریست» و در خدمت دولت‌های خارجی بوده‌اند، آزاد شده‌اند، این موضوع خود گویای مسئله است. عراقچی خطاب به نخست‌وزیر بریتانیا افزود: شما دارید مقصر را در جای اشتباهی جست‌وجو می‌کنید. این سخنان عملاً نخستین واکنش مستقیم وزیر خارجه ایران به اتهام رسمی لندن بود

پلیس همچنین یک مرد ۲۶ ساله بریتانیایی را تحت احتیاط مورد بازجویی قرار داد و دو ملک را در همان محدوده لندن بازرسی کرد.

این ششمین بازداشت در پرونده بود.

اما پلیس هنوز اعلام نکرده که این فرد چه ارتباطی با پنج مظنون نخست دارد.

همچنین نگفته است که او مأمور یا عامل دولت ایران بوده است. پلیس فقط تأکید کرده که همه زوایا، از جمله احتمال دخالت یک دولت خارجی، در حال بررسی است.

در گزارش‌های رسانه‌ای درباره سن این فرد اختلاف‌هایی دیده می‌شود؛ برخی رسانه‌ها سن او را ۲۵ سال و پلیس در اطلاعیه رسمی خود ۲۷ سال اعلام کرده است.

دست اسرائیل عیان است؟

در کنار مواضع لندن و واشنگتن، گزارش‌هایی نیز درباره نقش اطلاعاتی اسرائیل منتشر شده است.

برخی گزارش‌ها مدعی شده‌اند که اسرائیل پیش از حادثه اطلاعاتی را درباره یک طرح احتمالی مرتبط با ایران در اختیار بریتانیا قرار داده بود.

اما این بخش از پرونده هنوز به‌طور رسمی از سوی دولت بریتانیا یا پلیس ضدتروریسم تأیید نشده است و باید در گزارش‌ها عبارت‌هایی مانند «بر اساس گزارش رسانه‌ها» و «ادعای منابع» مطرح شود، نه به‌عنوان واقعیت قطعی.

یکی از پرسش‌های مهمی که هنوز پاسخ روشنی ندارد، این است که چرا یکی از پنج مظنون اولیه خودش با پلیس تماس گرفته است؟

پلیس از قبل مظنونان را زیر نظر داشت؟

گزارش رویترز به نقل از یک منبع آشنا با وضعیت پرونده می‌گوید واکنش پلیس در بامداد یکشنبه اطلاعات محور نبوده و شواهدی منتشر نشده که نشان دهد این پنج نفر از مدت‌ها قبل تحت نظارت مستقیم قرار داشته‌اند.

این نکته در کنار ادعاهای آمریکا درباره «دست یک بازیگر خارجی» اهمیت دارد. زیرا هنوز مشخص نیست اطلاعاتی که مقام‌های آمریکایی و بریتانیایی بر اساس آن احتمال دخالت خارجی را مطرح کرده‌اند، دقیقاً چه بوده و آیا پیش از حادثه در اختیار پلیس قرار داشته یا بعد از کشف سه ون به دست آمده است؟

نتیجه‌گیری: چرا پرونده برای ایران حساس است؟

اهمیت سیاسی پرونده از اینجا ناشی می‌شود که نام پایگاه سلطنتی فیرفورد در سال ۲۰۲۶ با عملیات نظامی آمریکا علیه ایران پیوند خورده و سپاه پاسداران پیشتر و در جریان جنگ چهل روزه با نام بردن از فیرفورد اعلام کرده بود که از نقش بریتانیا در کمک به ایالات متحده بابت حملات هوایی به ایران، آگاه است و همین امر دستمایه نوشته‌ها و تحلیل‌های این روزهای مطبوعات بریتانیا درباره ربط دادن دو ماجرا به یکدیگر شده است.

در نتیجه اگر ارتباط ایران با حادثه اثبات شود، پرونده از یک عملیات خرابکارانه داخلی در بریتانیا فراتر خواهد رفت و می‌تواند به یکی از مهم‌ترین پرونده‌های امنیتی مرتبط با روابط ایران و غرب تبدیل شود.

اما اگر ارتباط ایران اثبات نشود نیز، پرسش‌های مهم دیگری درباره منشأ هشدارهای امنیتی، ماهیت سه خودرو، انگیزه پنج مظنون و دلیل طرح ادعای دخالت خارجی باقی خواهد ماند.

فعلا تهران «هویگو شورتر» سفیر بریتانیا در کشورمان را به وزارت خارجه احضار کرده و از طریق «مجید تخت‌روانچی» اعتراض شدید جمهوری اسلامی را به وی ابلاغ کرده است. اما این ماجرا وقتی وخیم‌تر به نظر می‌رسد که همزمانی تدریجی آن را با پرواز شرکت هواپیمایی «فلای دبی» از امارات به مقصد تل‌آویو را در نظر بگیریم که در فرودگاه ریاض به‌ظن هواپیمارباییی به زمین نشست و خودش داستان مفصلی دارد.

گزارش

از نگرانی ظریف تا هشدار زیدآبادی؛

دیدار اصلاح‌طلبان با پزشکیان چه پیامی داشت؟

چند روز پس از دیدار مسعود پزشکیان با جمعی از فعالان اصلاح‌طلب، جزئیات مطرح‌شده در این جلسه تصویری فراتر از یک نشست سیاسی معمولی ارائه می‌کند؛ از نگرانی درباره بازگشت جنگ و هشدار نسبت به کمبود زمان تا تأکید بر احیای تفاهم‌نامه اسلام‌آباد و ضرورت تقویت پشتوانه داخلی دولت.

به گزارش رویداد۲۴، دیدار مسعود پزشکیان با جمعی از فعالان سیاسی و اجتماعی اصلاح‌طلب در ساختمان کوثر، حالا به یکی از مهم‌ترین نشست‌های سیاسی روزهای اخیر تبدیل شده است؛ نشستی که در آن، برخلاف جلسات معمول سیاسی، بخش مهمی از صحبت‌ها به آینده جنگ، امکان از سرگیری مذاکرات با آمریکا، تفاهم‌نامه اسلام‌آباد، وضعیت اقتصادی و حتی نگرانی از عمیق‌تر شدن بحران داخلی اختصاص داشت.

این نشست شامگاه سه‌شنبه هفتم مهرماه برگزار شد و طبق روایت‌های منتشرشده، ۱۳ چهره سیاسی و اجتماعی از جمله محمدجواد ظریف، محمدعلی ابطحی، احمد زیدآبادی، فیاض زاهد، آذر منصوری، محسن امین‌زاده، محمدحسین عادلی و احمد مسجدجامعی در آن حضور داشتند. در این جلسه، حاضران ضمن حمایت از مواضع پزشکیان در مجمع عمومی سازمان ملل، بر ضرورت استفاده از ظرفیت دیپلماسی برای توقف جنگ و بازگشت به تفاهم‌نامه اسلام‌آباد تأکید کردند.

اما آنچه این جلسه را قابل توجه‌تر می‌کند، تفاوت هشدارها و پیشنهادهایی است که از سوی حاضران مطرح شده است؛ از نگرانی محمدجواد ظریف درباره احتمال حمله دوباره گرفته تا هشدار احمد زیدآبادی درباره اینکه کشور با بحرانی عمیق و پیچیده روبه‌روست و زمان زیادی برای رایزنی‌های فرسایشی وجود ندارد. فیاض زاهد نیز از خطر یک جنگ ویرانگر سخن گفته و محمدعلی ابطحی بر ضرورت ایجاد یک اجماع مدیریتی برای گفت‌وگو با آمریکا تأکید کرده است.

پزشکیان: صدای اکثریت کمتر شنیده می‌شود

رئیس‌جمهور در این نشست تلاش کرد مسئله مذاکرات را از زاویه دیگری توضیح دهد. پزشکیان گفت بیان مزایا و دستاوردهای مذاکرات به معنای «سرخم کردن مقابل دشمن» نیست و آن را بخشی از شفاف‌سازی دانست. او همچنین تأکید کرد که اساس اصلاح‌طلبی، انعطاف‌پذیری در خود است، نه اینکه انتظار داشته باشیم طرف مقابل انعطاف نشان دهد.

پزشکیان همچنین بر ضرورت افزایش همدلی میان جریان‌های سیاسی تأکید کرد و هشدار داد که چنددستگی می‌تواند جامعه را تضعیف کند. در روایت‌های منتشرشده از این نشست، رئیس‌جمهور با اشاره به فشارهای اقتصادی و معیشتی، از مشکلات مردم سخن گفته و بر تلاش دولت برای حل این مشکلات تأکید کرده است.

او در واقع تلاش کرده مسئله مذاکره را صرفاً به یک موضوع سیاست خارجی محدود نکند. از نگاه دولت، نتیجه مذاکرات مستقیماً با اقتصاد، معیشت، ثبات اجتماعی و آینده کشور ارتباط پیدا می‌کند.

۱۳ چهره اصلاح‌طلب چه گفتند؟

در گزارش رسمی از این جلسه آمده است که ۱۳ فعال سیاسی اصلاح‌طلب درباره موضوعات مختلفی از جمله وضعیت معیشتی، استفاده از ظرفیت‌های دیپلماتیک برای پایان جنگ، گسترش روابط خارجی، دیپلماسی با همسایگان، استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی و ضرورت تبیین رسانه‌ای دستاوردهای تفاهم‌نامه اسلام‌آباد صحبت کردند.

حاضران همچنین نسبت به تحولات آینده آمریکا و اقدامات اسرائیل هشدار دادند. این بخش از جلسه نشان می‌دهد که بحث اصلی فقط «مذاکره یا عدم مذاکره» نبوده، بلکه مسئله اصلی برای این طیف، پیدا کردن راهی برای کاهش فشار خارجی و جلوگیری از تبدیل بحران نظامی به یک بحران طولانی مدت سیاسی و اقتصادی بوده است.

در همین چارچوب، تفاهم‌نامه اسلام‌آباد به محور اصلی صحبت‌ها تبدیل شد. ابطحی در روایت خود از جلسه می‌گوید تقریباً همه حاضران به این جمع‌بندی رسیده بودند که این تفاهم‌نامه می‌تواند مسیر پایان جنگ را فراهم کند و باید برای احیای آن تلاش کرد.

او حتی پیشنهاد کرده به جای تکیه بیش از حد بر میانجی‌ها، یک «اجماع عالی مدیریتی» برای گفت‌وگو و تفاهم با آمریکا ایجاد شود؛ موضوعی که نشان می‌دهد بخشی از اصلاح‌طلبان معتقدند مشکل فقط پیدا کردن میانجی خارجی نیست و پیش از آن باید درباره اصل مسیر مذاکره در داخل تصمیمی روشن‌تر شکل بگیرد.

هشدار ظریف درباره حمله دوباره

یکی از مهم‌ترین بخش‌های روایت احمد زیدآبادی از جلسه، مربوط به سخنان محمدجواد ظریف است. زیدآبادی گفته است که در این نشست، ظریف نسبت به احتمال حمله دوباره به ایران نگرانی جدی داشته و هشدارهای او نسبت به دیگر سخنرانان شدیدتر بوده است. البته این روایت، برداشت شخصی زیدآبادی از سخنان ظریف است و جزئیات کامل صحبت‌های وزیر خارجه پیشین به صورت رسمی منتشر نشده است.

با این حال، اهمیت این روایت در فضای سیاسی فعلی قابل توجه است. چراکه نشان می‌دهد نگرانی درباره احتمال بازگشت درگیری همچنان در میان بخشی از چهره‌های سیاسی جدی است و همین نگرانی، موضوع مذاکره و تفاهم‌نامه اسلام‌آباد را از یک بحث دیپلماتیک به مسئله‌ای مرتبط با امنیت کشور تبدیل کرده است.

زیدآبادی: زمان زیادی برای رایزنی نداریم

احمد زیدآبادی، اما از زاویه‌ای متفاوت به جلسه نگاه کرده است. او معتقد است یکی از نکات نگران‌کننده این نشست، این تصور بوده که هنوز زمان کافی برای رایزنی، متقاعد کردن مخالفان و بازگرداندن همه طرف‌ها به تفاهم‌نامه وجود دارد.

او در روایت خود از این جلسه تأکید کرده که ایران با یک بحران بسیار عمیق روبه‌روست و برای مواجهه با چنین شرایطی، علاوه بر شناخت دقیق بحران، تصمیم‌گیری سریع و شجاعانه لازم است.

زیدآبادی همچنین از نبود یک ساختار تصمیم‌گیری منسجم و هماهنگ به عنوان یکی از نگرانی‌های خود یاد کرده است. از نگاه او، پیچیدگی شرایط به اندازه‌ای است که نمی‌توان با همان سازوکارهای معمول سیاسی با آن برخورد کرد.

این بخش از سخنان زیدآبادی را می‌توان مهم‌ترین هشدار جلسه دانست؛ اینکه فرصت برای تصمیم‌گیری نامحدود نیست و هرچه زمان بیشتری صرف اختلافات داخلی و بحث‌های فرسایشی شود، هزینه تصمیم‌گیری نیز می‌تواند افزایش پیدا کند.

فیاض زاهد: برای حفظ ثبات، گاهی باید یک گام عقب رفت

فیاض زاهد نیز در همین جلسه هشدار داده است که اگر دقت و زیرکی لازم به کار گرفته نشود، خطر یک جنگ ویرانگر وجود دارد.

او در عین حال بر ضرورت تقویت همراهی داخلی تأکید کرده و گفته است به جای اینکه همه امتیازات را در عرصه خارجی جست‌وجو کنیم، باید به مردم امتیاز بدهیم و اعتماد و همراهی داخلی را تقویت کنیم.

این نگاه از یک زاویه مهم است؛ چراکه نشان می‌دهد بخشی از دغدغه مطرح‌شده در جلسه، صرفاً عبور از بحران خارجی نیست. مسئله اعتماد اجتماعی نیز در کنار آن قرار گرفته است. زاهد همچنین تأکید کرده که گاهی برای حفظ ثبات و موجودیت کشور، یک گام عقب‌نشینی می‌تواند زمینه دو گام پیشروی در آینده را فراهم کند.

ابطحی: پزشکیان از رنج مردم گفت

روایت محمدعلی ابطحی از جلسه، تصویر متفاوتی از فضای گفت‌وگو ارائه می‌دهد. او گفته است پزشکیان صادقانه از مشکلات زندگی مردم و فشارهای معیشتی سخن گفته و تأکید کرده برای حل این مشکلات، هر اقدامی از جمله امضای تفاهم‌نامه را دنبال خواهد کرد.

ابطحی همچنین از عملکرد برخی اعضای دولت انتقاد کرده و گفته است فعالان سیاسی حاضر در جلسه از رئیس‌جمهور خواسته‌اند اعضای دولت او را بیشتر کمک کنند و منفعل نباشند.

این بخش از صحبت‌ها اهمیت دارد، چون نشان می‌دهد بخشی از نقدهای مطرح‌شده در نشست، متوجه خود ساختار دولت نیز بوده است؛ به این معنا که حتی اگر مسیر دیپلماسی باز شود، دولت برای تبدیل آن به نتیجه اقتصادی و اجتماعی، نیازمند هماهنگی و تحرک بیشتری در داخل است.

یک نشست سیاسی با یک پیام روشن

آنچه از مجموع روایت‌های منتشرشده درباره این دیدار می‌توان فهمید این است که اختلاف اصلی دیگر صرفاً بر سر اصل مذاکره نیست؛ بحث مهم‌تر بر سر این است که ایران با چه سرعتی، با چه پشتوانه داخلی و با چه سازوکاری باید به سمت احیای مسیر دیپلماسی حرکت کند.

پزشکیان برانسجام اجتماعی، شفاف‌سازی درباره مذاکرات و انعطاف در چارچوب اصلاح‌طلبی تأکید دارد. ابطحی از ضرورت اجماع مدیریتی برای گفت‌وگو با آمریکا می‌گوید. فیاض زاهد درباره خطر جنگ هشدار می‌دهد و بر تقویت اعتماد داخلی تأکید می‌کند. زیدآبادی نیز از کمبود زمان و پیچیدگی کم‌سابقه شرایط سخن می‌گوید و روایتش از نگرانی ظریف درباره حمله دوباره، بر حساسیت وضعیت می‌افزاید.

در چنین شرایطی، تفاهم‌نامه اسلام‌آباد دیگر صرفاً یک سند دیپلماتیک نیست؛ به نقطه تلاقی چند مسئله تبدیل شده است: پایان جنگ، جلوگیری از درگیری دوباره، کاهش فشار خارجی، وضعیت اقتصاد و معیشت و البته میزان انسجام سیاسی در داخل.

دولت حالا باید همزمان با فشارهای خارجی و اختلافات داخلی، مسیری برای بازگرداندن مذاکرات پیدا کند؛ مسیری که به گفته حاضران در این جلسه، زمان برای آزمون و خطای طولانی در آن چندان زیاد نیست.